

Socialistična zveza v krajevni skupnosti Gradišče

V svojem poročilu na letni konferenci krajevne organizacije SZDL je predsednik Sager našel naslednje pomembne premike, ki jih je organizacija dosegla v sodelovanju z drugimi družbeno-političnimi organizacijami, predvsem s svetom ZK, pa z osnovnimi organizacijami ZK, odbrom ZZB NOV, RK in DPM:

Na prvem mestu so bile nedvomno priprave in izvolitev nove skupščine delegatov krajevne skupnosti in njenih organov, komisij ter delegacij za zbor KS v občinski skupščini in za samoupravne interesne skupnosti. KK SZDL je preko KO za kadrovska vprašanja, v katerem so sodelovali delegati vseh družbenopolitičnih in družbenih dejavnikov v KS prevzela odgovornost za stalne in ustrezne politične priprave na volitve, za vzpostavljane delegatskih odnosov in za pripravo predlogov možnih kandidatov za odgovorne funkcije v KS. Seznam evidentiranih možnih kandidatov obsega doslej že nad 300 prebivalcev, aktivno pa je bilo v tem času v politično življenje naše KS vključenih preko 150 ljudi. Uspešno uresničevanje političnih nalog v zvezi z volitvami v naši KS predstavlja prvi konkreten primer nastajanja enotne fronte vseh organiziranih socialističnih sil in njihovo delovanje v konkretni akciji. Uspešno razširjenost sej KK SZDL, predkandidacijskih in kandidacijskih konferenc, sodelovanje delovnih ljudi in občanov, javnost dela, skupno oblikovanje kadrovskih meril, visoka stopnja soglasnosti pri izbiri kandidatov, skupno demokratično oblikovanje zaprtih

list itd., je potrdila tudi udeležba na volitvah — okrog 88,6 odstotka. Ob tej priliki je potrebno posebno priznanje izreči članom KO za kadrovska vprašanja, za njihovo, lahko rečem, neprekinjeno delovanje, odgovornost in trud, ki je bil potreben za številne uspešne razgovore s posamezniki in za opravljanje vseh drugih političnih pa tudi čisto tehničnih opravil.

Hitrejši oziroma počasnejši razvoj samoupravljanja v KS je v precejšnji meri odvisen od ustrezne statutarne ureditve novih odnosov v KS. Tega so se v Gradišču dobro zavedali. Neustrezna ureditev teh vprašanj lahko povzroči ponovno odtujevanje odločanja delovnih ljudi in občanov oziroma krepitev moči in pooblastil v okviru ožjih organov ali celo pri posameznikih. V okviru komisije za pripravo osnutka statuta KS Gradišče so se po javni razpravi in pismenem pozivu zbrala in usklajevala številna mnenja delovnih ljudi in občanov, dokler statut na zboru občanov ni bil sprejet. Po sprejetju statuta se je KK SZDL skupaj z drugimi družbenimi dejavniki zavajanje sprejetih določil, istočasno pa tudi za dograjevanje statuta, kjer je to potrebno. S tem v zvezi smo skupaj z dru-

gimi družbenimi dejavniki začeli razpravo o posameznih dejavnostih v okviru KS, mislim na področja varstva otrok, socialne vzgoje, zdravstva, komunalne dejavnosti, stanovanjskega gospodarstva, urbanizma, preskrbe, varstva okolja do narodne obrambe, da bi s tem olajšali delo komisijam pri KS oziroma da bi kolikor koli pripravili načrta za nadaljnji kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni razvoj KS. To nalogo je sedaj prevzel svet KS.

S konstituiranjem KS po novem statutu smo sklenili prvo fazo preosnove KS. Sedaj smo v drugi fazi in sicer v fazi temeljitejših vsebinskih preosnov same baze krajevne skupnosti in temeljnih organizacij združenega dela in ustvarjanja pogojev za neposredno vključevanje delovnih ljudi in občanov v dejavnost krajevne skupnosti in za uspešno delo delegacije in delegatov v skupščini krajevne skupnosti, občinski in mestni skupščini ter samoupravnih interesnih skupnostih. Menimo, da bomo morali v SZDL ta proces združevanja organiziranja in sodelovanja občanov pospeševati predvsem prek zborov stanovalcev in vključevanjem hišnih svetov v samoupravni organizem krajevne skupnosti.

V zvezi z delovanjem obeh delegacij je še vrsta odprtih vprašanj. Najprej smo se skupaj s KS zavzemali za zagoto-

vitev praktičnih pogojev za njihovo delovanje in v tem uspehi, potrebno pa je ugotoviti, da tako v KS kot v DPO na eni strani kot v delegacijah in pri članih delegacij na drugi še ne skrbimo dovolj za njihovo uspešno vsebinsko delovanje, mislim predvsem na oblikovanje skupnih stališč, da je pomanjkljiva medsebojna obveščenost, da skrajšani postopki otežujejo demokratične razprave itd. Dejansko se moramo vsi organizirati za potrebe delegatskega sistema ter oblike dela in različnega gradiva prilagajati potrebam delegatov ter delovnim ljudem in občanom, tako da bo čimbolj pregledno, kratko, razumljivo in ustrezno pripravljeno. Predvsem pa bodo potrebni pogostejši stiki članov delegacij z volilci, organizatorji takih stikov pa bodo morali biti organi KS in vodstva družbenopolitičnih organizacij. Tudi delegacije in delegati bodo morali storiti vse, da bodo sproti obveščali volilce o delu skupščin ter o svojem delu in prizadevanjih v skupščinah. Prav bi bilo, da temu vprašanju v razpravi na današnji konferenci posvetimo več pozornosti.

Dogodki v zvezi s predlogom rekonstrukcije Prešernove in Levstikove ceste, so nam pokazali, da so delovni ljudje in občani močno zavzeti, da ne sodelujejo samo pri odločanju o vprašanjih, ki so povezana z razvojem njihove temeljne or-

ganizacije združenega dela, ampak tudi o tistih, ki se nanašajo na življenje v krajevni skupnosti. Zato se ne bomo mogli več gibati le v mejah poznane in preizkušene. Treba bo zelo pogumno in sistematično razvijati odnose med posameznikom oziroma družino, stanovalci blokov, stolpnice, sosesk in krajevno skupnostjo. Politični delavci v KS čutijo odgovornost, da našim delovnim ljudem in občanom z ustrezno samoupravno in politično organiziranostjo v mikrosocialnem okolju omogočijo, da ne bodo samo ali pa predvsem predmet, ampak tudi aktivni, zavestni soustvarjalci novih družbenih odnosov, da bodo dali svoj nesebičen prispevek h graditvi samoupravnega in političnega življenja v krajevni skupnosti.

V umetniškem programu so sodelovali Nada Bavdeževa, Marjana Brecljeva, Mira Danilova, Sonja Hočvarjeva, Mila Kačičeva, Ladko Korošec, Rudolf Franci, Vida Levstikova, Katja Levstikova, Zdenka Lukčeva, Ivanka Mežanova, Duša Počkajeva, Majda Potokarjeva, Ksenija Vidaličeva-Zebre, Iva Zupančičeva, mladinska skupina »Nomenklatura«, otroški pevski zbor osnovne šole »Majde Vrhovnik«, razstavljali pa so Stojan Batič, Jože Ciuha, Dragica Čadež, Peter Černe, Alenka Gerlovič, France Godec, Vera Horvat, Tone Lapajna, Janez Pirnat, Stefan Platinic, Tinca Stegovec.

Nadaljevanje s 7. strani

kasneje z zvezdicami. Ljudje so jih trumoma kupovali, čeprav je policija zapirala kupovalce in prodajalce, nekoga celo ubila.

Medtem so bile že formirane grupe Narodne zaščite, ki so zbirale orožje ter pazile na gibanje narodnih izdajalcev.

Po streljanju aktivistov na Turjaku je policija preostale aktiviste izpuščala in ti so se takoj javili na delo. Z njimi smo sestavili zasilne rajonske odbore OF. Zadnji teden pred osvoboditvijo je okupator grozil, da bodo zaprli ali celo streljali družine vidnih aktivistov in borcev. Mnogo družin se je umaknilo iz svojih stanovanj, vendar so kljub temu neustrašeno sodelovale v pripravah na osvoboditev.

Oboroženi oddelki Narodne zaščite so imeli polne roke dela. Razoroževali so Nemce in domobranci ter čuvali javne zgradbe. Domobranci so vse do ure premirja razstreljevali svoje utrdbe na gradu, blizu Čekinovega gradu razstrelili dva rova z municijo, pokončevali in uničevali vse, kar so mogli, med drugim tudi klavnico in hladilnico. Še celo na dan osvoboditve so grozili, da bodo pogladi v zrak vsa javna poslopja in zastupili vodovod. Le pravočasnemu in odločnemu nastopu NZ gre zahvala, da domobranci v obupanem besu niso povzročili hujšega zla.

Zadnji dnevi pred osvoboditvijo so se pomikale proti Gorenjski nepregledne karavane beguncev s podeželja. Ljubljancani so jih prepričevali, da so žrtve lažne propagande in naj se vrnejo na svoje domove. Nekateri so res prepričali, velika množica pa je nadaljevala pot v neznanost. V noči od 8. na 9. maj in še v jutranjih urah 9. maja je ljubljanski tlak bobnel od korakov in vozil umikajočih se domobrancev in Nemcev.

Medtem pa je bila borbena Ljubljana s tisoč vezmi povezana z osvobodilno vojsko. Zaščitniki in obveščevalci so se drzno prebijali iz ožrajnega mesta in skozi fronto do štaba VII. korpusa, da so do potankosti poročali o dogajanjih

Prihod prve slovenske vlade je organizirano pričakala tudi ljubljanska mladina.

v Ljubljani. Nazaj v mesto pa so prinašali najlepšo vest — svoboda je blizu.

O polnoči med 8. in 9. majem je začelo premirje — po vsej Evropi so morali Nemci in njihovi hlapci položiti orožje.

Zaščitniki so bili vso noč v akciji, tisti, ki so ostali doma, pa so se mrzlično pripravljali na veliki dan. Povsod so jemali iz varnih skričališč zastave, transparente in cigarete, žene so pekle drobno pecivo. Vodstvo OF in Narodne zaščite je v Košakovi slaščičarni v današnji Čopovi ulici nepretrgano sprejemalo poročila in dajalo navodila. V Blasnikovi tiskarni so hoteli tiskati slavnostno številko Slovenskega poročevalca, ki je šla ob 7. uri že od rok do rok.

9. maja ob 5. uri zjutraj so se z glavne železniške postaje oglasile sirene. Glas svobode!

Začel se je nov dan, začetek svetle bodočnosti. Bilo je, ko da se je na mah pomaknilo v pozabo vse zlo, ki so ga ljudje doživljali še včeraj. Tisoči so krasili okna in vrata z zelenjem, pripravljali šopke za osvoboditelje, razobešali zastave in zastavice. Čez širino cestišč so spetne roke razpenja-

le napise s pozdravi osvoboditeljem.

Še pred 7. uro so bile ulice prepolne srečnih ljudi, ki so nosili cvetje, zastavice in skromna darila. V gostih špalirjih so množice navdušeno pozdravljali pešce, kolesarske patrulje, konjenike, motoriste in avtomobiliste in jih zasipali s cvetjem. Prvi so prišli v Ljubljano borci oficirske šole Glavnega štaba NOV in POS. Za njimi so se proti Šiški pomikale udarne enote XXIX. hercegovaške divizije. Sledile so enote VII. korpusa — najprej XV. divizija, proti večeru pa še XVIII. divizija. V vseh enotah XV. in XVIII. divizije je bilo mnogo ljubljancanov in ljubljancank, največ pa v X. brigadi XVIII. divizije, to je v ljubljanski brigadi. Med posameznimi enotami borcev pa je korakala v povorki ljubljanska mladina, ki je kljub vohunskemu sistemu po šolah ohranila čisto vero v uro zmage.

»Povsod je bilo toliko navdušenja, da smo pozabili na svoje, ki smo jih najbolj želeli videti,« je pripovedovala Stefka Brezarjeva. »Partizani so skakali z voz in objemali svoje, znanke in neznane ljudi, medve s hčerko pa nikogar od

naših nisva videli. Čakala sem sina, hčer in zeta.« Mnogo ljudi je med borec VII. korpusa zaman iskalo svoje najdražje. Nekateri so sicer že dobili sporočilo, da so padli, a so vendarle še upali. Drugi so šele ob tej uri spoznali, da se ne bodo nikoli več vrnili. Toda ta dan so bili prav vsi borci vsem hčere, sinovi, bratje in sestre. Kot svojim najdražjim so jim ponudili prenočišče in jih pogostili.

Medtem pa so aktivisti po vseh rajonih določali zbirališča za slavnostni sprejem vlade, povsod so pripravljali transparente.

10. maja je prišla v Ljubljano prva slovenska vlada. Ljubljana je bila že od vsega začetka najtesneje povezana z razvojem ljudske oblasti. Odbori OF, ki so zrasi v Ljubljani prej kot drugod po Sloveniji, so bili prvi zamečki ljudske oblasti. V Ljubljani se je 16. septembra 1941 Vrhovni plenum OF konstituiral v Slovenski narodnoosvobodilni odbor — SNOO, prvo predstavništvo ljudske oblasti na Slovenskem. V najtežjih pogojih je poslala Ljubljana več sto pozdravnih resolucij Slovenskemu Narodno osvobodilnemu Svetu — SNOŠ, prvemu slovenskemu parlamentu, ki je 19. in 20. februarja

1944 zasedal v Črnomlju. Spremljala je njegovo delo in razvoj vse do proglasitve vlade v Ajdovščini in mrzlično pričakovala njen prihod v Ljubljano. Od začetka Tržaške ceste dalje je prihod vlade navdušeno pozdravljalo več tisoč ljubljancanov, na Kongresnem trgu in v bližnjih ulicah pa je več deset tisoč ljudi vzvalovilo in s prekipenjem navdušenjem vzklikalo, ko so se na balkonu univerze pojavili člani vlade in predsedstva SNOŠ. Prvi je pozdravil vlado pesnik Oton Zupančič, ki je bil še včeraj konfiniran v bolniški sobi. Za njim je spregovoril Boris Kidrič, prvi predsednik slovenske vlade. Rekel je med drugim: »Preživljamo zgodovinski trenutek, ko se je s prestolnico Slovenije, svobodno belo Ljubljano, združila prva narodna vlada Slovenije v slovenski zgodovini, vlada, ki je bila postavljena kot rezultat naše osvobodilne borbe.« Za Kidričem je zbrano množico pozdravil še predsednik SNOŠ, Josip Vidmar. Ob vsakem govoru je dajala nepregledna množica glasno duška svoji prekipenju.

Še dolgo po končani slovesnosti je s Kongresnega trga donel glas harmonike in petje. Ljubljana je slavila do poznih nočnih ur. MARICA ČEPE

Mimohod partizanov, osvoboditeljev Ljubljane, 9. maja 1945 pred pošto.